

Ströms kyrka

Värmekonvertering 2007

Ströms kyrka, Ströms socken, Strömsunds kommun

Sara Bäckman

RAPPORT - JAMTLI 2011:7
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli

Box 709

831 28 Östersund

Tel 063-15 01 00

Fax 063- 10 61 68

© Jamtli 2011

Allt kartmaterial från GSD-Fastighetskartan © Lantmäteriverket Ärende nr MS2006/02204

Omslagsbild: Vy från läktare, Ströms kyrka

Foto: Jamtli

Redigering och layout framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli Förlag

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
INLEDNING	3
KARTA	6
BAKGRUND	7
HISTORIK OCH TIDIGARE RESTAURERINGAR.....	7
ANTIKVARISKA STÄLLNINGSTAGANDEN.....	8
BESKRIVNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER	9
BILDER	11

Inledning

Länsstyrelsen lämnade 2006-06-22 (1st dnr 433-7187-05) och 2007-08-20 (1st dnr 433-9768-07) Ström-Alanäs kyrkliga samfällighet tillstånd till installation av fjärrvärme i Ströms kyrka. Åtgärderna påbörjades i juni 2007 och slutbesiktades den 21 november samma år.

En utredning upprättades 2004-11-10 av Grapenfelt norr AB och JBEL AB, av värmeinstallation med revideringar enligt ritning 2007-04-16 och byggmötesprotokoll 2007-08-13.

Installationen har utförts av YIT Sverige AB i Strömsund. Antikvarisk medverkan och dokumentation har utförts av Jamtli genom Hampus Benckert. Besöksprotokoll, fotografier och andra handlingar som rör upprustningen finns i läns museets arkiv. Fotografierna finns på filmer Jlm 07m035 och Jlm 07m088, Jlm 07m089, Jlm 07m090.

Östersund den 11 mars 2011

Sara Bäckman
Antikvarie

Fastighetsuppgifter m.m.

Fastighet	Ströms kyrka, Strömsund 2:21, Ströms socken, Strömsunds kommun
Objekt	Installation av fjärrvärme
Fastighetsägare	Svenska kyrkan Ström-Alanäs kyrkliga samfällighet Kyrkonämnden Box 74 833 21 Strömsund Kontaktperson: Fritjof Flodman, 0670-106 68
Uppdragsgivare	Fastighetsägaren
Projektör, VVS	SWECO Theorells AB Tjalmargatan 2 831 45 Östersund Kontaktperson: Lars Dahlberg, 070-598 14 03
Projektör, el	JBEL AB Prästgatan 44 831 33 Östersund Kontaktperson: Conny Nilsson 070-521 31 09
Generalentreprenör	YIT Sverige AB Godsvägen 6 833 93 Strömsund Kontaktperson: Per-Göran Dahlén 073-040 40 62
Entreprenör, mark	HP Mark AB Ringvägen 2 831 34 Östersund Kontaktperson: Herman Petrusson 070-580 99 95

Entreprenör, bygg	Byggtjänst i Hoting AB Storgatan 26 830 80 Hoting Kontaktperson: Morgan Bölander 070-653 06 81
Entreprenör, målning	Per Halvarssons Måleriateljé AB Åsmundgården 135 830 30 Löt Kontaktperson: Per Halvarsson 070-348 07 56
VVS-kontroll	SWECO Theorells AB Tjalmargatan 2 831 45 Östersund Kontaktperson: Lars Dahlberg, 070-598 14 03
E1-kontroll	JBEL AB Prästgatan 44 831 33 Östersund Kontaktperson: Conny Nilsson, 070-521 31 09
Dnr, Jlm	207/2007 F8A
Dnr, lst	433-11346-04
Antikvarisk medverkan	Jamtli Kulturhistorisk sektion Box 709 831 28 Östersund Kontaktperson: Sara Bäckman, 063-150 334

Karta

Ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/02204

Bakgrund

Historik och tidigare restaureringar

Ströms kyrka uppfördes under åren 1845-1847. Kyrkan är en nyklassicistisk stenbyggnad med ett lanterninkrönt torn efter ritningar av Simon Geting 1821. Dessa ritningar reviderades 1845 av C G Blom Carlsson vid Överintendentsämbetet som slutförde arbetet vid den grund som Simon Geting hade lagt 1823. Kyrkoarkitekturen var stabil i landet under perioden för Ströms kyrkas uppförande och resultatet blev en för perioden tidsenlig kyrkobyggnad.

1908 genomfördes den första större omdaning efter nybyggnationen. En kallmurad bogårdsmur ersatte det trästaket som tidigare omgärdade kyrkan. Den slutna bänkinredningen ersattes av öppna bänkar i nygotik/jugendstil. Ytterligare en restaurering genomfördes 1928-30 och då ändrades tilltaget att öppna bänkinredningen och det nytillverkades slutna bänkkvarter. Ett nytt golv lades in av smala plank sedan trossbotten anordnats. Att anlägga trossbotten var en i raden av åtgärder som likt många andra kyrkor på 1920-talet vidtogs för att energieffektivisera kyrkobyggnaden.

Under 1970-71 års restaurering upplevdes kyrkorummets färger som dova och dystra. Färgerna lättades upp något genom att väggarna målades varmt grå och altarring och bänkinredning färgsattes ljust och neutralt. Läktarunderbyggnaden kom till på 1970-talet och golvet under hela denna är golvet täckt med en brun heltäckningsmatta.

Antikvariska ställningstaganden

Kyrkoanläggningen speglar tydligt den nordjämmländska centralortens tillväxt, ambitioner, framtidstro från det sena 1800-talet och framåt med regelbundna, strama kyrkogårdar, parkanläggningar och monumentalitet i stadsplaneringen. Ströms nyklassicistiska sockenkyrkan är välgestaltad och har trots förändringar under 1900-talet utvärdigt en väl bibehållen karaktär från byggtiden på 1840-talet. Funktionella kvar och estetiska önskemål har föranlett de två senaste restaureringsinsatserna. Dessa tillsammans med de inventarier från den rivna medeltidskyrkan präglar kyrkorummet i hög grad.

En tidigare lamminstallation har gjorts i kyrkan Länsstyrelsen lämnade tillstånd till lamminstallationer i samband med tillståndet till värmeinstallationer (1st dnr 433-7187-05). Antikvarisk kontrollant kontaktades emellertid inte, vilket var ett villkor i länsstyrelsens beslut. Åtgärder accepterades i efterhand, efter den inmålning av installationerna som gjordes av Per Halvarsson.

Mattan i kyrkorummet rullades upp under arbetet utan att med papper eller plast skydda den från avigsidans lim. Detta innebar att mattan tog skada och inte kunde läggas tillbaka i kyrkan. Församlingen beställde en ny matta så lik befintlig matta som möjligt. Den nya mattan är något ljusare i färgen.

Beskrivning av utförda åtgärder

- Kulvert** En kulvert har dragits från en fjärrvärmecentral i församlingshemmet. Kulverten följer norra sidan av bogårdsmuren, in under bogårdsmuren och kommer in i kyrkan vid nordöstra hörnet av läktarunderbyggnaden (Se bild 9). Muren har inte rörts utan dragningen går under. Ett schakt har anordnats under golvet framför fönstret som nås från en inspektionslucka i golvet. Spånskivan under den heltäckande mattan har bytts. Ett handtag har gjorts vid luckan till brunnen. Det var inte möjligt att fälla in ett handtag, vilket därför gjordes synligt.
- Rör-
ledning** Rörledningarna har så långt som möjligt dragits dolda under golvet. Ledningarna följer östra väggen i läktarunderbyggnaden helt dolda fram till konvektorema. Ledningarna till konvektorerna i långhuset har dock dragits synliga kortare sträckor längs väggen. Ledningen mellan koret och sakristian har dragits dold under golvet och väggen, men synlig längs väggen i sakristian.
- Konvek-
torer** Konvektorer för vattenburen värme har placerats under samtliga fönster i läktarunderbyggnaden (kapprum, brudkammare), långhuset, koret och sakristian. I vapenhus och trapp till läktare målades konvektorer och synliga ledningar i kulör lika bakomliggande vägg, S1502-Y50R.
- Två konvektorer har placerats bakom altaret, en i sakristian, två vid mittgången i läktarunderbyggnaden, två vid gången i vapenhuset. Ytterligare två konvektorer har placerats i WC/städutrymmet vid kapprummet.
- Två konvektorer har placerats i vapenhuset, i gången mot läktarunderbyggnaden. Konvektorer och synliga rörledningar har målats i kulör lika vägg, NCS-kulör S 1502-Y50 R.
- Två konvektorer har placerats under fönstren i läktarunderbyggnaden. Konvektorer och synliga rörledningar har målats i kulör lika vägg, NCS-kulör S 1005-Y50 R.

Kondens- uppsamlare	De åtta radiatorerna under fönstren i långhuset och läktarunderbyggnaden placerades så högt att kondensuppsamlarna inte kunde monteras tillbaka. Radiatorerna fick flyttas ner och sidokopplas. Nya skruvhål fick göras och de gamla lagades i. Ytorna har grundats med Nordsjö häftgrund och strukits med Lasol matt linoljefärg.
Bänk- värmare	Befintliga elektriska bänkvärmare har tagits bort under samtliga bänkar i långhuset och koret. Nya bänkvärmare för vattenburen värme har monterats under bänkarna. Ledningarna har dragits dolda från mittgången i långhuset och koret. Synliga hål efter gamla ledningar i sockeln under bänkarna har lagats i med obehandlad furu.
Efter- lagning	Befintliga elektriska radiatorer under fönstren i läktarunderbyggnaden, kyrkorummet, koret och sakristian har tagits bort. Skador efter skruvhål mm i väggen har lagats med Ernströms kalkbruk, mindre skador med Alcro husfix. De putsade partierna har bättringsmålats med Lasol emulsionsfärg. Ytsmuts på väggarna har bearbetats med Wishab restaureringssvamp. Befintliga elektriska radiatorer i sidoingången till långhuset har bytts mot nya elradiatorer, som är något större än de gamla.
Givare	En fukt- och temperaturgivare har monterats på den västra bänken i tvärgångens norra del, brudkammaren. En givare har placerats på utsidan av norra bänkgaveln. En ytterligare temperaturgivare placerades i sakristian, i anslutning till befintliga ledningar vid dörren.
Målning	Konvektorer och synliga rörledning inklusive huv till radiatorökoppel har grundats med Nordsjö häftgrund och färdigstrukits med Lasol matt linoljefärg.

Bilder

Bild 1: Brunnen nås via en lucka i golvet där ledningarna dragits in i kyrkan.

Bild 2: Rörledningarna har så långt som möjligt dragits dolda under golvet.

Bild 3: Efter inmålning.

Bild 4: Givare vid norra bänkgaveln.

Bild 5: Radiatorema och kondensuppsamlarna under fönstren i långhuset.

Bild 6: Ledningar indragna till sakristian.

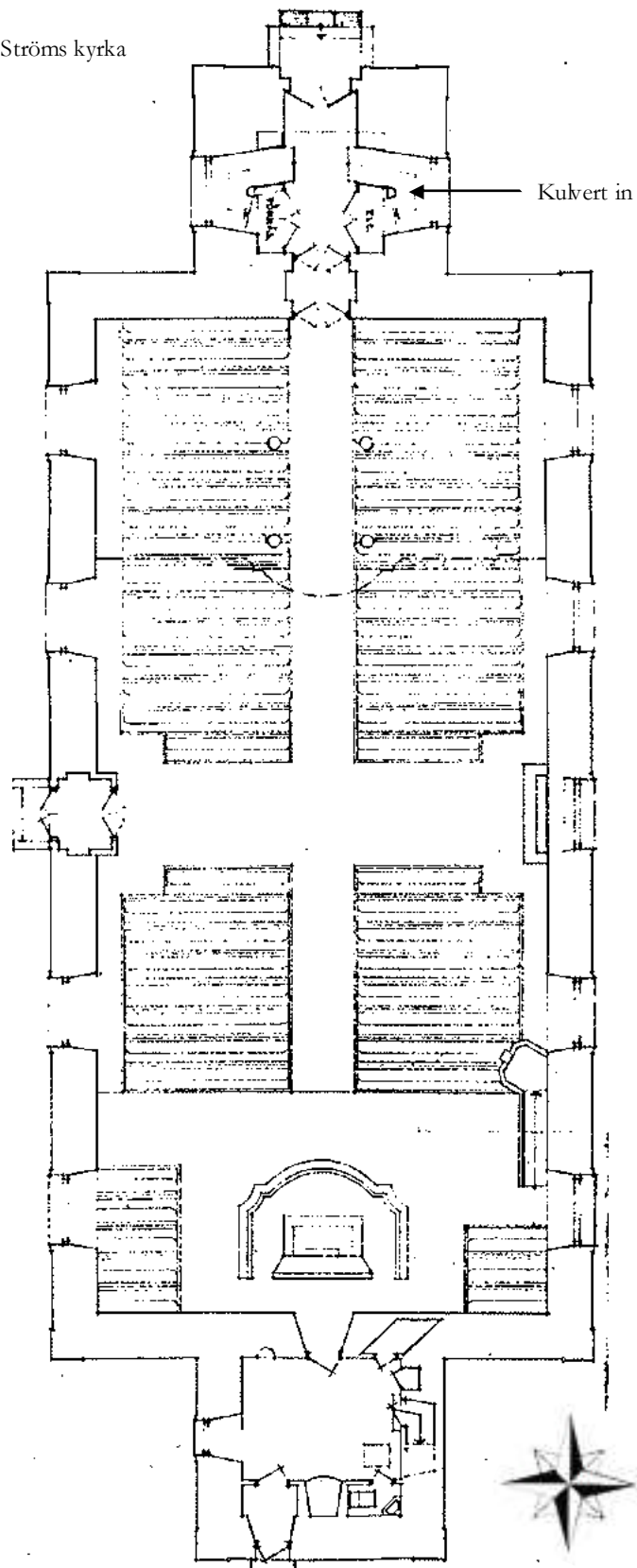

Bild 7: Rörledningar och bänkvärmare installerade.

Bild 8: Två konvektorer på altaruppsatsens baksida.

Bild 9: Situationsplan Ströms kyrka

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2011

ISSN 1654-2045

- 2011:1 Marby nya kyrka – Restaurering av kors 2004
Sara Bäckman
- 2011:2 Förstudie – Mus Olles i kulturturismens tjänst
Ove Hemmendorff
- 2011:3 Rödöns prästbord – Arkeologisk utredning av fastighet Rödöns prästbord 1:3 m fl, 2010
Amanda Jönsson
- 2011:4 Ljåbodarna – antikvarisk medverkan vid restaurering av bustuga, lada och gärdsgård 2007–2008
Sara Bäckman
- 2011:5 Monäset – Antikvarisk kontroll vid fasadrestaurering 2008–2009
Sara Bäckman
- 2011:6 Åflo kvarn och såg – Restaurering av dammanläggning 2005–2007
Sara Bäckman
- 2011:7 Ströms kyrka – Värmekonvertering 2007
Sara Bäckman
- 2011:8 Undersåkers kyrka – Konvertering av värmesystem 2009
Sara Bäckman